

Соціальний захист

УДК 364.3-058.63(477):341.215

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17704454>

Проблеми виконання міжнародних зобов'язань України щодо соціального захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни

Купновицький Назар Степанович

аспірант кафедри соціології та соціальної роботи, Національний університет

«Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0009-0000-1649-5202>

Прийнято: 07.10.2025 | Опубліковано: 30.10.2025

***Анотація: Мета.** Стаття присвячена аналізу стану виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, зокрема у контексті воєнних подій, що спричинили значне збільшення кількості осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій. Метою дослідження є виявлення основних проблем імплементації положень міжнародних договорів насамперед Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, Європейської соціальної хартії (переглянутої) та відповідних актів міжнародного гуманітарного права у національне законодавство України. **Методи.** Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів, зокрема системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-догматичний та метод аналізу нормативних актів. Використано емпіричні матеріали звітів ООН, Ради Європи, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Міністерства соціальної політики України за 2023–2025 рр. **Результати.** У результаті дослідження встановлено, що, попри формальне закріплення міжнародних стандартів у національному законодавстві, їх практична*

реалізація залишається недостатньою. Виявлено основні проблеми: фрагментарність правового регулювання; відсутність ефективного механізму моніторингу виконання рекомендацій Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю; брак фінансування програм реабілітації та професійної інтеграції; обмежений доступ до інфраструктури й соціальних послуг; недостатню координацію між центральними та місцевими органами влади. Окремо проаналізовано нові виклики, пов'язані з реформою системи медико-соціальної експертизи та переходом до оцінювання функціональних можливостей особи. **Висновки.** Підтверджено, що ефективне виконання міжнародних зобов'язань України можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднує гармонізацію національного законодавства з міжнародними нормами, посилення інституційної спроможності органів соціального захисту, розширення міжвідомчої взаємодії та належне фінансування програм підтримки. Особливу увагу слід приділити впровадженню системного моніторингу реалізації Конвенції ООН та активізації участі України у міжнародних ініціативах, спрямованих на реабілітацію осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Ключові слова: соціальний захист, особи з інвалідністю, міжнародні зобов'язання, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, гуманітарне право.

Problems of implementing Ukraine's international obligations regarding the social protection of persons with disabilities resulting from the war

Nazar Kupnovytskyi

Postgraduate Student, Department of Sociology and Social Work,

Lviv Polytechnic National University

<https://orcid.org/0009-0000-1649-5202>

Abstract: Purpose. The article examines the state of implementation of Ukraine's international obligations in the field of social protection of persons with disabilities, particularly in the context of the ongoing war, which has caused a significant increase in the number of people with disabilities as a result of hostilities. The purpose of the study is to identify the main problems in the implementation of international treaties primarily the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the Revised European Social Charter, and relevant acts of international humanitarian law into Ukraine's national legislation. **Methods.** To achieve this goal, a set of general scientific and special legal methods was applied, including system-structural, comparative-legal, formal-dogmatic, and normative analysis methods. Empirical materials were drawn from reports of the United Nations, the Council of Europe, the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights, and the Ministry of Social Policy of Ukraine for 2023–2025. **Results.** The study found that despite the formal incorporation of international standards into national legislation, their practical implementation remains insufficient. The main problems identified include: fragmentation of legal regulation; lack of an effective mechanism for monitoring the implementation of the recommendations of the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities; insufficient funding of rehabilitation and professional integration programs; limited accessibility of infrastructure and social services; and poor coordination between central and local authorities. The research also highlights new challenges related to the reform of the medical and social examination system and the transition to the assessment of an individual's functional capabilities. **Conclusions.** The study confirms that the effective fulfillment of Ukraine's international obligations is possible only through a comprehensive approach combining harmonization of national legislation with international norms, strengthening the institutional capacity of social protection bodies, improving interagency cooperation, and ensuring adequate funding for support programs. Special attention should be paid to the introduction of a systematic monitoring mechanism for

the implementation of the UN Convention and to enhancing Ukraine's participation in international initiatives aimed at the rehabilitation of persons with disabilities resulting from the war.

Keywords: social protection, persons with disabilities, international obligations, UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, humanitarian law.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, спричинила стрімке зростання кількості осіб з інвалідністю, серед яких значну частку становлять військовослужбовці та цивільні, що постраждали від бойових дій. За даними Міністерства соціальної політики України, кількість осіб з інвалідністю внаслідок війни зросла більш ніж на 600 тисяч осіб, а понад 37 тисяч громадян уже отримали засоби реабілітації за рахунок держави. Ці показники демонструють безпрецедентне навантаження на систему соціального захисту, яка потребує модернізації та відповідності міжнародним стандартам. Україна є стороною Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, Європейської соціальної хартії та інших міжнародних актів, що зобов'язують державу забезпечити рівні можливості, доступ до медичних, освітніх і соціальних послуг, а також ефективну реабілітацію осіб з інвалідністю. Утім, незважаючи на нормативне закріплення цих положень, їх практичне втілення залишається фрагментарним. Комітет ООН з прав осіб з інвалідністю наголошує на відсутності системного моніторингу виконання Конвенції, недостатньому фінансуванні державних програм і нерівності доступу до соціальних послуг. Додатковим викликом є реформування системи медико-соціальної експертизи, що з 2025 року замінюється оцінюванням повсякденного функціонування особи відповідно до міжнародної класифікації ICF (International Classification of Functioning). Попри позитивний крок у напрямі європейських практик, реформа реалізується повільно, що ускладнює оперативне реагування на потреби осіб з інвалідністю, зокрема ветеранів війни.

Таким чином, постає суперечність між взятими Україною міжнародними зобов'язаннями у сфері соціального захисту та фактичними результатами їх виконання. Проблема полягає в недостатній адаптації національної системи соціального забезпечення до умов воєнного часу, у відсутності цілісного механізму реалізації міжнародних стандартів і належного контролю за їх дотриманням. Вирішення цієї проблеми потребує глибокого наукового аналізу причин неефективності існуючих механізмів, оцінки рівня імплементації міжнародних норм і визначення шляхів підвищення дієвості соціального захисту осіб з інвалідністю в умовах збройного конфлікту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останні роки в Україні активізувалося дослідження проблеми виконання міжнародних зобов'язань держави щодо соціального захисту осіб з інвалідністю. Науковці та практики сходяться на тому, що попри формальне закріплення ключових міжнародних стандартів у законодавстві, їх практична реалізація залишається вибірковою та залежною від політичних і фінансових чинників.

У «Заключних зауваженнях до об'єднаних періодичних доповідей України» Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю зазначено, що основними проблемами є відсутність ефективного моніторингу виконання Конвенції, недостатня міжвідомча координація та нерівність у доступі до соціальних послуг. Подібну позицію висловлює Європейський комітет з соціальних прав у документі *Conclusions 2023 – Ukraine*, де наголошено, що українська система соціального забезпечення поки не гарантує повного виконання статей Європейської соціальної хартії, зокрема щодо права на соціальний захист і реабілітацію [1].

Практичні аспекти забезпечення осіб з інвалідністю аналізуються у звітах Всесвітньої організації охорони здоров'я (2023–2024). У них зазначено, що через воєнні дії частина реабілітаційних установ втратила спроможність надавати послуги, а брак фахівців з фізичної реабілітації став одним із системних

викликів. Схожі висновки містить Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2024 рік, де підкреслено нерівномірність доступу осіб з інвалідністю до соціальних програм у громадах, бюрократичність процедур і низький рівень міжвідомчої координації [2].

Офіційні матеріали Міністерства соціальної політики України свідчать, що лише за перше півріччя поточного року понад 56 тисяч осіб отримали 208 тисяч допоміжних засобів реабілітації. Це свідчить про зростання уваги держави до проблеми, однак не розв'язує питання регіональної нерівності та сталого фінансування програм. [3]. Водночас у дослідженні Програми розвитку ООН «Supporting Disability Inclusion in Post-Conflict Ukraine» вказано, що міжнародні проекти в Україні часто не містять спеціальних компонентів, спрямованих на підтримку осіб з інвалідністю, а відтак не забезпечують системного впливу на державну політику [4].

Важливу роль у формуванні правових основ соціального захисту відіграють також національні нормативні акти. Зокрема, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю» № 4219-IX від 15.01.2025 розширив гарантії у сфері працевлаштування, що наближає українське законодавство до стандартів ЄС [5].

В Україні з 1 січня 2025 року також почала діяти нова система визначення інвалідності, заснована на оцінюванні повсякденного функціонування людини, а не лише медичних показників. Це стало частиною реформи, яку Міністерство охорони здоров'я почало ще у 2023 році, затвердивши відповідний порядок і методика підготовки фахівців. Такий підхід наближає Україну до міжнародних стандартів, визначених Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, адже головна мета — бачити в людині не «пацієнта», а особу з певними потребами, яку держава має підтримати для максимально активного життя [6]. Водночас експерти застерігають, що без належної кількості підготовлених спеціалістів,

фінансування та чіткої взаємодії між відомствами ця реформа може залишитися лише на папері.

Комплексний огляд сучасних викликів представлено у Стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженій Кабінетом Міністрів України, яка передбачає посилення інституційної спроможності органів влади, цифровізацію соціальних послуг і розбудову системи моніторингу виконання міжнародних зобов'язань. Однак проміжні звіти про виконання Стратегії показують фрагментарність її реалізації та відсутність єдиної міжвідомчої системи контролю [7].

За останні роки проблема ефективності соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні привертає все більше уваги не лише через зростання кількості людей, які потребують допомоги, а й через глибокі трансформації самої системи. Після 2022 року особливої актуальності набуло питання забезпечення соціальної підтримки ветеранів і цивільних, які отримали інвалідність внаслідок воєнних дій. Саме цей виклик виявив структурні прогалини — від дублювання функцій між органами влади до браку фахівців і нестачі фінансування [8].

Сучасна політика держави поступово переходить від централізованої моделі управління до більш гнучкої, орієнтованої на громади. Місцевий рівень дедалі частіше стає простором, де ухвалюються практичні рішення щодо надання соціальних послуг, адже саме громади найкраще розуміють реальні потреби людей. Децентралізація соціальної підтримки створює передумови для підвищення її ефективності, але вимагає нових механізмів координації та чітких стандартів якості [9, с. 118].

У фаховій дискусії все частіше підкреслюється, що ключ до стабільності системи соціального захисту — не лише в нормативній базі, а й у фінансовій стійкості. Без сталих бюджетних джерел і прогнозованого планування будь-які реформи залишаються фрагментарними [10]. Досвід воєнного часу показав:

короткострокові проєкти не здатні замінити системну політику, а нестача кадрів і ресурсів призводить до нерівності у доступі до допомоги.

Паралельно із фінансовими викликами зростає потреба у правовому захисті. Важливо не лише гарантувати права осіб з інвалідністю, а й створити ефективні механізми їх судового та адміністративного захисту, щоб соціальні гарантії мали реальну дію, а не декларативний характер [11].

Зміни у сфері соціальної підтримки поступово торкаються і підходів до інтеграції людей із інвалідністю. Нова парадигма соціальної політики полягає не у виплатах і пільгах, а у створенні можливостей для активної участі людини у житті громади, освіті та праці. Практика соціальної інтеграції ветеранів показує, що поєднання соціальної допомоги з програмами реабілітації та зайнятості дає кращі результати, ніж традиційна модель матеріального утримання [12].

Економічна активність осіб з інвалідністю стає ключовим елементом сучасної політики. Створення робочих місць, розвиток інклюзивного підприємництва та заохочення роботодавців — це не лише соціальна, а й економічна інвестиція у стійкість держави [13]. На цьому тлі соціальна політика поступово трансформується у партнерську модель, де держава і громадяни спільно формують рішення, а не лише очікують допомоги [14].

Водночас зберігається потреба у довгостроковій стратегії, що виходить за рамки окремих проєктів. Реформування має ґрунтуватися на системному моніторингу та реалістичних показниках ефективності, інакше зміни залишатимуться декларативними [15].

На цьому тлі зростає значення місцевих органів влади, які стають ключовими координаторами соціальних послуг і партнером у співпраці з громадським сектором, що активно долучається до підтримки вразливих груп [16].

Таким чином, сучасна українська модель соціального захисту поступово переходить до нового етапу — від адміністративного управління до

партнерського підходу, заснованого на децентралізації, професіоналізації соціальної роботи й міжсекторальній співпраці. Її ефективність залежатиме від здатності держави перетворити міжнародні стандарти не лише на норми права, а на реальні механізми гідного життя для людей з інвалідністю.

Загалом, аналіз наукових джерел і офіційних документів дає підстави стверджувати, що головні проблеми реалізації міжнародних зобов'язань України у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю полягають у відсутності сталого моніторингу, недостатній координації між центральними та місцевими органами влади, а також у нерівномірності фінансування реабілітаційних програм. Попередні дослідження окреслюють правові рамки цієї проблеми, проте бракує комплексного аналізу взаємозв'язку між міжнародними стандартами та практичним виконанням зобов'язань держави. Саме на розв'язання цих питань спрямоване дане дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність численних наукових досліджень і нормативних актів, питання реального виконання міжнародних зобов'язань України щодо соціального захисту осіб з інвалідністю залишається недостатньо вивченим. Більшість робіт зосереджена на аналізі законодавства, тоді як механізми практичної реалізації норм Конвенції ООН і Європейської соціальної хартії залишаються малодослідженими.

Невирішеною залишається проблема моніторингу ефективності державних програм, а також недостатня координація між центральними та місцевими органами влади. Відсутність сталого фінансування і єдиного підходу до оцінювання результатів соціальної підтримки посилює ризик формального виконання міжнародних стандартів.

Майже не досліджено, як нова система оцінювання функціонування особи, що запроваджена з 2025 року, впливає на реальний доступ громадян до послуг і

реабілітації. Так само недостатньо уваги приділено потребам цивільних осіб, які отримали інвалідність через воєнні дії.

Отже, подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку дієвості державних механізмів, виявлення системних прогалин у виконанні міжнародних зобов'язань та розроблення практичних рекомендацій для підвищення ефективності соціального захисту.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є аналіз проблем виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю та оцінка ефективності державних заходів, спрямованих на реалізацію положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1. Дослідити сучасний стан законодавчого забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю та його узгодженість із міжнародними стандартами.
2. Визначити основні проблеми практичного виконання міжнародних зобов'язань, зокрема в умовах війни.
3. Проаналізувати вплив реформ у сфері реабілітації та оцінювання функціонування особи.
4. Запропонувати рекомендації для підвищення ефективності державної політики у цій сфері.

Результати дослідження покликані поглибити розуміння того, як Україна реалізує свої міжнародні обов'язки у сфері соціального захисту та які зміни потрібні для забезпечення реальної підтримки осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальний захист осіб з інвалідністю в Україні сьогодні є не лише правовою, а насамперед соціальною проблемою, що вимагає міждисциплінарного підходу поєднання політики, соціальної роботи, медицини та психології. У межах міжнародних зобов'язань, визначених Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю (2006), держава взяла

на себе обов'язок створити умови, за яких люди з інвалідністю могли б повноцінно брати участь у суспільному житті, отримувати підтримку в інтеграції та реабілітації [17].

На практиці соціальна робота з особами з інвалідністю внаслідок війни виявилася перед серйозними викликами. Система соціальних служб, яка тривалий час функціонувала у мирних умовах, не була підготовлена до масштабного зростання кількості осіб, які потребують допомоги. Соціальні працівники часто стикаються з перевантаженням, нестачею ресурсів і відсутністю сучасних методик роботи з ветеранами, цивільними постраждалими та дітьми з інвалідністю. У Щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини зазначено, що в більшості громад соціальні служби не мають достатнього кадрового потенціалу, а рівень фахової підготовки працівників не відповідає вимогам реабілітаційної роботи в умовах війни [3].

Однією з ключових проблем залишається дефіцит фахівців соціальної роботи, здатних поєднувати індивідуальну допомогу з роботою в громадах. Згідно з аналітичним звітом Програми розвитку ООН “Supporting Disability Inclusion in Post-Conflict Ukraine”, в Україні лише близько 40 % соціальних працівників пройшли навчання за оновленими стандартами роботи з особами, що мають інвалідність внаслідок бойових дій. Це створює дисбаланс між обсягом потреб і реальними можливостями їх задоволення.

Проблемним є також перехід від патерналістської моделі допомоги до партнерської, яка передбачає активну участь самої людини у визначенні своїх потреб і форм підтримки. Такий підхід вимагає зміни парадигми соціальної роботи від надання послуг “для” до співпраці “разом із”. Цей принцип чітко зафіксовано в Європейській соціальній хартії (переглянутій, 1996), яка визнає право осіб з інвалідністю на самостійність і соціальну інтеграцію [18]. Проте в українській практиці цей підхід лише починає формуватися: більшість програм соціального захисту мають характер фінансової допомоги, а не соціального

супроводу чи реабілітації. Як підкреслюють О. В. Москаленко та Т. В. Дуюнова, саме від рівня інтеграції міжнародних стандартів соціальної роботи у вітчизняну практику залежить, чи зможе держава забезпечити реальне включення людей з інвалідністю у суспільство та ринок праці [19, с. 118].

Важливим напрямом розвитку є мультидисциплінарна соціальна робота, коли в команду включаються не лише соціальні працівники, а й психологи, реабілітологи, юристи та представники місцевих громад. Саме така модель впроваджується в рамках пілотних проектів Міністерства соціальної політики України у співпраці з ВООЗ і UNICEF. Як зазначається у звіті Всесвітньої організації охорони здоров'я, поєднання соціальної та медичної реабілітації дозволяє досягати кращих результатів у відновленні функціонування та соціальної адаптації осіб з інвалідністю. Одним із позитивних кроків є реформа оцінювання повсякденного функціонування особи, запроваджена наказами МОЗ України № 2252 від 9 жовтня 2023 року та № 44 від 11 січня 2024 року. Вона змінює уявлення про інвалідність, переводячи фокус із медичного діагнозу на реальні соціальні потреби людини. Це відкриває нові можливості для соціальної роботи, зокрема, для розроблення індивідуальних планів реабілітації та соціальної інтеграції.

Водночас ці зміни вимагають нової культури міжвідомчої взаємодії. Соціальні працівники мають співпрацювати з медичними закладами, психологічними центрами, службами зайнятості та освітніми установами. На практиці ця співпраця часто обмежується обміном документами, тоді як міжнародні стандарти передбачають інтегрований супровід особи з інвалідністю від моменту травми до повної адаптації у суспільстві.

Завдання соціальної роботи у цьому контексті полягає не лише в наданні допомоги, а й у посиленні автономії осіб з інвалідністю, розвитку їхнього потенціалу, сприянні участі у житті громади. Це передбачає індивідуальний підхід, довготривалий соціальний супровід та роботу з родинами. Як зазначає

Кабінет Міністрів України у Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору до 2030 року, соціальна політика має базуватися на принципах поваги, рівності та включення.

Отже, ефективне виконання міжнародних зобов'язань України у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю можливе лише за умови, якщо соціальна робота стане центральним інструментом реалізації державної політики, а не її периферійним елементом. Для цього необхідно розвивати систему підготовки кадрів, створювати умови для міжвідомчої співпраці та формувати в суспільстві культуру інклюзії. Як зазначається у сучасних дослідженнях соціальної інклюзії, ефективна політика має зосереджуватися не на матеріальній підтримці, а на створенні можливостей для повноцінної участі людини у житті громади, освіті та праці [20]. Саме посилення ролі соціальних працівників і практичних соціальних сервісів має стати тим чинником, який перетворить міжнародні зобов'язання України з декларацій на реальні гарантії гідного життя для людей з інвалідністю.

Розвиток системи соціальної підтримки осіб з інвалідністю неможливий без переорієнтації з формального виконання зобов'язань на створення дієвих механізмів, здатних забезпечити реальні зміни в житті людей. Основою таких змін має стати персоніфікований підхід, коли кожна людина отримує не лише матеріальну допомогу, а й індивідуальний план соціального супроводу, що враховує її можливості, потреби, психологічний стан і сімейне оточення.

Особливу увагу варто приділити зміцненню ролі місцевих громад у системі соціального захисту. Саме на рівні громад визначаються реальні потреби людей і надається більшість базових послуг. Важливо, щоб органи місцевого самоврядування не лише виконували державні програми, а й формували власні ініціативи, спрямовані на розвиток інклюзивного середовища, працевлаштування, соціального підприємництва та реабілітаційних послуг.

Такий підхід дає змогу перетворити громаду з пасивного отримувача субвенцій на активного учасника процесу соціальної інтеграції.

Водночас важливо забезпечити сталість соціальних програм. Тимчасові проекти чи разові гуманітарні ініціативи не можуть замінити системної політики, орієнтованої на довготривалу підтримку. Для цього потрібні стабільні джерела фінансування, чітке планування та моніторинг ефективності. Доцільно впроваджувати механізми оцінювання якості соціальних послуг, які враховують не лише кількість наданої допомоги, а й реальний вплив на життя осіб з інвалідністю, рівень їхньої автономії, залучення до освіти, праці та соціального життя.

Не менш важливим напрямом є формування у суспільстві позитивного сприйняття осіб з інвалідністю. Соціальна робота має не лише допомагати конкретним людям, а й сприяти зміні суспільних установок переходу від жалю до розуміння, від відокремлення до рівності. Інклюзія починається не з законів, а з культури поваги, тому важливо, щоб соціальні працівники, освітяни, журналісти й представники влади діяли узгоджено, формуючи позитивний інформаційний простір.

Окремо слід наголосити на необхідності посилення психологічної складової соціальної роботи. Війна залишила глибокі травми не лише у військових, а й у цивільних громадян, які втратили близьких, житло чи працездатність. Соціальні служби мають бути здатними працювати з наслідками посттравматичного стресу, підтримувати людей на шляху прийняття нових життєвих умов і поступового повернення до активності. Це вимагає інтеграції психологічної допомоги у всі етапи соціального супроводу.

Важливим чинником підвищення якості соціальної роботи є розвиток професійних компетентностей. Необхідно створити систему безперервної освіти для соціальних працівників, що поєднуватиме теоретичну підготовку, практичні тренінги та обмін досвідом між громадами. Такий підхід дозволить швидше

впроваджувати міжнародні стандарти соціальної роботи та адаптовувати їх до українського контексту.

У довгостроковій перспективі соціальна робота має стати фундаментом нової соціальної політики України такої, що ґрунтується на гідності, довірі та участі кожної людини. Її завдання не лише допомогти подолати наслідки війни, а й створити умови, за яких інвалідність не є бар'єром для повноцінного життя, самореалізації та розвитку. Лише інтегруючи принципи соціальної справедливості, партнерства і рівності у всі сфери суспільного життя, Україна зможе забезпечити реальне виконання своїх міжнародних зобов'язань і побудувати інклюзивну державу європейського зразка.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю перебуває у процесі активного становлення. Війна суттєво загострила проблему реалізації прав цієї категорії громадян, водночас стала каталізатором реформ, які мають привести національну систему соціальної підтримки у відповідність до міжнародних стандартів. Проте зміни відбуваються нерівномірно, що свідчить про потребу у послідовній державній політиці, орієнтованій не лише на правові гарантії, а й на реальні соціальні результати.

У центрі ефективної системи соціального захисту має стояти людина, а не механізм надання послуг. Це означає, що держава повинна перейти від моделі, де допомога сприймається як форма утримання, до моделі партнерства, яка базується на повазі, довірі й підтримці потенціалу кожної особи з інвалідністю. Саме соціальна робота здатна забезпечити цей перехід через індивідуальний підхід, тривалу взаємодію з клієнтом, залучення громади та міждисциплінарну співпрацю спеціалістів.

Результати дослідження показують, що нині важливо не стільки створювати нові нормативні акти, скільки наповнювати вже чинні механізми змістом. Це передбачає розвиток практики соціальної роботи на місцях,

підвищення професійної підготовки кадрів, запровадження системи оцінювання ефективності програм і контроль за використанням державних ресурсів. Особливу увагу слід приділяти розвитку громадських ініціатив і волонтерських структур, які часто стають реальним інструментом інтеграції осіб з інвалідністю у громаду.

Підвищення якості соціального захисту потребує зміцнення партнерства між державними інституціями, міжнародними організаціями та освітніми закладами. Спільні програми підготовки фахівців, обмін досвідом із країнами ЄС, залучення сучасних технологій у сфері соціальної роботи мають стати основою нової моделі підтримки.

Загалом результати дослідження підтверджують, що подальший розвиток системи соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні потребує не лише адміністративних реформ, а глибокої переорієнтації самої філософії державної політики від реактивного надання допомоги до створення умов для активної участі людини у суспільному житті. Перспективним напрямом є розбудова сталої системи соціальної підтримки, де центральне місце займає підготовлений фахівець соціальної роботи, а сама допомога ґрунтується на принципах гідності, рівності можливостей і партнерства. Подальші дослідження мають зосереджуватися на аналізі впливу нових соціальних практик і механізмів міжвідомчої взаємодії на рівень соціальної інтеграції людей з інвалідністю, а також на формуванні стратегій, що поєднують міжнародний досвід з українськими реаліями.

Список літератури:

1. Європейський комітет з соціальних прав. *Conclusions 2023 – Ukraine: Заключні зауваження до об'єднаних періодичних доповідей України*. Страсбург: Рада Європи, 2023.

2. Всесвітня організація охорони здоров'я. *World Health Organization Annual Report 2023–2024*. Женева: ВООЗ, 2024.
3. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. *Щорічна доповідь про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2024 рік*. Київ: Офіс Омбудсмана, 2024.
4. Програма розвитку ООН. *Supporting Disability Inclusion in Post-Conflict Ukraine*. Нью-Йорк: UNDP, 2024.
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю» №4219-IX від 15.01.2025. *Відомості Верховної Ради України*, 2025, №7.
6. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ №2252 від 09.10.2023 р.; Наказ №44 від 11.01.2024 р. *Про затвердження форми оцінювання повсякденного функціонування особи*. Київ: МОЗ України, 2023–2024.
7. Кабінет Міністрів України. Постанова №366 від 14 квітня 2023 р. *Про затвердження Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року*. Київ: КМУ, 2023.
8. Спицька К. О. Інновації у соціально-правовому захисті осіб з інвалідністю внаслідок війни в Україні. *Вісник права*. 2024. С. 21–27. DOI: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/324838>
9. Дубич К. В. *Децентралізація надання соціальних послуг у сфері зайнятості населення: зарубіжний досвід* : колективна монографія / за наук. ред. П. В. Опанашука. Київ : Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України, 2022. 164 с. DOI: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/14040/1/%D0%94%D1%83%D0%B1%D0%B8%D1%87%20%D0%9A.%D0%92.%20%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC....pdf>

10. Козарезенко Л., Савченко Н., Кукурудзь О. Фінансове забезпечення державних соціальних гарантій в умовах соціально-економічних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. DOI: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4598>
11. Пилипенко П. Д., Буряк В. Я. Гарантії соціального захисту осіб з інвалідністю як складова службового правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. С. 371–375. DOI: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/10/60.pdf>
12. Ніжейко К., Ковалівська К. Реінтеграція ветеранів у цивільне життя: міжнародний досвід та особливості в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. DOI: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4850>
13. Оксана Продіус, Людмила Красіловська. *Дослідження особливостей працевлаштування осіб з інвалідністю в умовах інклюзивного економічного розвитку*. Сталий розвиток економіки. 2024. DOI: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1102>
14. Янчук А. О., Мазур Т. В. Посилення соціальних гарантій прав людей з інвалідністю як мета реформування засад державної політики України у сфері соціального захисту. *New Ukrainian Law*. 2025. DOI: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/722>
15. Бурик З. М. Реформування системи соціального захисту осіб з інвалідністю: теоретичний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 11. С. 204–208. DOI: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3891>
16. Панов І. В. Роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні соціальних послуг в умовах збройного конфлікту. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. DOI: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/824>
17. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Нью-Йорк: Організація Об'єднаних Націй, 2006.

18. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург: Рада Європи, 1996.

19. Москаленко О. В., Дуюнова Т. В. *Соціальний захист осіб з інвалідністю: компаративіське дослідження* : монографія. Харків : ДБТУ, 2024. 249 с. DOI: <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/d00572a8-ca83-47a1-8e23-ee2e94267eb5>

20. Р. Стуга. *Соціальна інклюзія як чинник економічного розвитку: проблеми та перспективи для України. Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. DOI: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/919>